

Till Ålands lagting

Enmansmyndigheter

Huvudsakligt innehåll

Landskapsregeringen förslår att Ålands ombudsmannamyndighet ombildas till Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet. Förslaget påverkar huvudsakligen landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet, landskapslagen om Lotteriinspektionen och landskapslagen om Upphandlingsinspektionen. De relevanta bestämmelserna om den nuvarande Upphandlingsinspektionens uppdrag flyttas till landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet. Landskapslagen om Lotteriinspektionen föreslås upphävd varigenom Lotteriinspektionen upphör att vara en egen myndighet och myndighetens uppgifter överförs i stället till landskapsregeringen. Sammanslagningen innebär att den nya myndigheten får det nya namnet Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet.

Utöver ändringarna i ovannämnda lagar föreslås ändringar i landskapslagen (1966:10) om lotterier varigenom hänvisningar till Lotteriinspektionen föreslås ersatta med hänvisningar till landskapsregeringen i de i landskapslagen berörda bestämmelserna.

Tanken är de förslagna ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2024 varför lagtinget bör behandla lagförslaget i sådan ordning att ändringarna blir gällande från och med nämnda tidpunkt.

INNEHÅLL	
Huvudsakligt innehåll	1
Allmän motivering	3
1. Inledning och bakgrund	3
1.1 Utredningsuppdrag.....	3
1.2 Tidigare utredningar	3
2 Myndigheternas rättsliga grund och verksamhet	5
2.1 Ålands ombudsmannamyndighet.....	5
2.2 Lotteriinspektionen.....	8
2.3 Upphandlingsinspektionen.....	10
2.4 Ålands energimyndighet.....	12
3. Problembild	15
4 Överväganden	15
4.1 Organisationsalternativ – en kort beskrivning	15
4.2 Landskapsregeringens bedömning av organisationsalternativen	16
5. Landskapsregeringens förslag	18
6. Förslagets konsekvenser	19
6.1 Ekonomiska konsekvenser	19
6.2 Administrativa konsekvenser	19
6.3 Miljökonsekvenser.....	19
6.4 Jämställdhets- och jämlikhetskonsekvenser samt konsekvenser för barn.....	19
6.5 Konsekvenser för sysselsättningen och arbetslivet	19
6.6 Andra samhälleliga konsekvenser.....	19
Detaljmotivering	20
1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet.....	20
2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning av diskrimineringslagen	20
3. Landskapslag om ändring av 4 och 6 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män	20
4. Landskapslag om ändring av 2e § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård	20
5. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter	21
6. Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om tillämpning på Åland av rikslagar om offentlig upphandling	21
7. Landskapslag om ändring av 5a och 7a §§ landskapslagen om lotterier	21
Lagtext	22
L A N D S K A P S L A G om ändring av landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet.....	22
L A N D S K A P S L A G om ändring av landskapslagen om tillämpning av diskrimineringslagen	23
L A N D S K A P S L A G om ändring av 4 och 6 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män	24
L A N D S K A P S L A G om ändring av 2e § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård	25
L A N D S K A P S L A G om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter	25
L A N D S K A P S L A G om ändring av 4 § landskapslagen om tillämpning på Åland av rikslagar om offentlig upphandling.....	26
L A N D S K A P S L A G om ändring av 5a och 7a §§ landskapslagen om lotterier	26
Parallelltexter	28

Allmän motivering

1. Inledning och bakgrund

1.1 Utredningsuppdrag

Landskapsregeringen beslöt den 13 april 2022 att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att utreda en utökad samordning av landskapsregeringens små underlydande tillsynsmyndigheter. Arbetsgruppen skulle i första hand utreda om det är möjligt att bilda en myndighet av Ålands ombudsmannamyndighet, Lotteriinspektionen, Upphandlingsinspektionen och Ålands energimyndighet. I andra hand skulle arbetsgruppen utreda om det är möjligt att bilda en myndighet av Lotteriinspektionen, Upphandlingsinspektionen och Ålands energimyndighet. Arbetsgruppen kunde även föreslå andra lösningar till utökad samordning mellan ovannämnda myndigheter. I uppdraget ingick även att arbetsgruppen skulle presentera förslag till ändrad lagstiftning som möjliggör den utökade samordningen. Under utredningen har företrädare för Lotteriinspektionen, Upphandlingsinspektionen, Ålands energimyndighet, patient- och klientombudsmannen konsumentrådgivningen och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM) hörts. Arbetsgruppen redovisade sina slutsatser i ett betänkande som presenterades för landskapsregeringen den 7 september 2022.

1.2 Tidigare utredningar

1.2.1 Samordning av ombudsmannafunktionerna och inrättande av Lotteriinspektionen

År 2013 presenterade rättsserviceenheten vid landskapsregeringen en utredning om ”Samordning av ombudsmän och enmansmyndigheter samt inrättande av myndighet för tillsyn över lotteriverksamhet”. Bakgrunden till utredningen var att det i landskapsregeringens förslag till tilläggsbudget år 2012 hade föreslagits att ombudsmannafunktionerna inom landskapet skulle slås ihop i syfte att stärka ombudsmännen i sitt arbete och uppnå synergiefekter. Utifrån förslaget gjordes en utredning för att belysa för- och nackdelarna samt eventuella juridiska komplikationer förenade med en samordning av ombudsmannafunktionerna. De verksamheter som omfattades av utredningen var diskrimineringsombudsmannen, datainspektionen, patient- och klientombudsmannen, barnombudsmannen, konsumentrådgivningen och tillsynen över lotterier. I utredningen föreslogs att diskrimineringsombudsmannen, klientombudsmannen, patientombudsmannen och barnombudsmannen skulle slås samman till en gemensam ombudsmannamyndighet. Ytterligare föreslogs att konsumentrådgivningen skulle fogas till den nya verksamheten. Utgående från utredningen utarbetades ett lagförslag innehållande dels en lag som skulle reglera den nya myndighetens funktion på ett övergripande plan, dels speciallagstiftning hänförande sig till respektive berörd ombudsmans verksamhetsfält och kopplad till huvudlagen genom hänvisningsbestämmelser. De främsta fördelarna med samordningen ansågs vara att organisationen blir mindre sårbar samt mer effektiv. I utredningen föreslogs också att en ny myndighet, Lotteriinspektionen, skulle inrättas, vilken dock inte ansågs passa in i den samordnade ombudsmannamyndigheten, Ålands ombudsmannamyndighet. I utredningen föreslogs det att det skulle utredas närmare om det fanns förutsättningar för att slå ihop Lotteriinspektionen med Datainspektionen.

1.2.2 Utredning om små myndigheter

Under år 2017 lät avtals- och pensionsbyrån vid Ålands landskapsregering göra en utredning om små myndigheter. I utredningen kartlades

landskapsregeringens små underlydande myndigheter och regleringen kring dessa. De små myndigheter som utreddes i rapporten var Datainspektionen, Lotteriinspektionen, Upphandlingsinspektionen och Ålands energimyndighet. Som jämförelse användes Ålands ombudsmannamyndighet som bildats 2014 i syfte att samordna ombudsmannaverksamheten på Åland. I utredningen föreslogs att det skulle bildas en ny myndighet, Ålands tillsynsmyndighet, som skulle koordinera tillsynen gällande lotterier, upphandling, energimarknaden och penningtvätten och organisatoriskt utgöra en enda myndighet.

1.2.3 Landskapsrevisionens granskningsrapport

År 2020 presenterade landskapsrevisionen en granskningsrapport av Data-, Lotteri- och Upphandlingsinspektionen. Sammanfattningsvis ansåg landskapsrevisionen att den administrativa styrningen av myndigheterna var bristfällig. Landskapsrevisionen gav bland annat nedanstående rekommendationer.

1. Gemensamma rekommendationer som innebär att:
 - i) begreppet "administrativt underställd landskapsregeringen" i lagstiftningen är otydligt och ger utrymme för tolkning; det bör tydliggöras vilken styrning landskapsregeringen har gentemot underliggande myndigheter,
 - ii) eftersom kansliarbetstid gäller för myndighetscheferna bör arbetstidsuppföljning flexitidsystemet införas,
 - iii) budgeterna är för stora i förhållande till det verkliga behovet,
 - iv) utredningen från 2017 om små myndigheter bör följas upp och vidareutvecklas vilket sedan ska ligga till grund för omorganiseringen och effektiviseringen av myndigheterna.
2. Rekommendationer för Lotteriinspektionen (i urval) som innebär att:
 - i) omfattningen av myndighetens verksamhet motiverar inte en heltidstjänst varvid det bör övervägas en omorganisering med en deltidstjänst eller en kombinerad tjänst för både Lotteri- och Upphandlingsinspektionen,
 - ii) reseförordnanden inte ska godkännas av myndighetschefen själv, utan av förvaltningschefen eller avdelningschefen vid Ålands landskapsregerings regeringskansli.
3. Rekommendationer för Upphandlingsinspektionen (i urval) som innebär att:
 - i) avtalen om distansarbete, deltidsarrangemangen och rapporteringen av utfört arbete under dessa arbetsstidsformer måste vara dokumenterade, fullständiga, tydliga och i enlighet med tjänstekollektivavtalet,
 - ii) omfattningen av myndigheternas verksamhet inte motiverar en heltidstjänst som myndighetschef varvid det bör övervägas en omorganisering med en deltidstjänst, en kombinerad tjänst för både Lotteri- och Upphandlingsinspektionen eller köpta tjänster utifrån enligt behov.

1.2.4 Utredning om utökad samordning av små myndigheter

Under år 2021-2022 utredde landskapsregeringens enhet för rättsliga och internationella frågor vilka juridiska hinder som fanns för en utökad samordning av landskapsregeringens små underlydande myndigheter. Utredningen fokuserade på Datainspektionen, Lotteriinspektionen, Ålands energimyndighet och Upphandlingsinspektionen. Rörande Datainspektionen konstaterades det i utredningen att myndigheten enligt EU:s dataskyddsförordning ((EU) 2016/679) ska vara fullständigt oberoende i utförandet av sina uppgifter och

utövandet av sina befogenheter. Möjligheterna till en utökad samordning med andra myndigheter är därmed mycket begränsade. Det konstaterades vidare att i riket är avsikten att den motsvarande tillsynsmyndigheten (Dataombudsmannen) ska förbli en självständig myndighet som hör till ett fristående ämbetsverk inom justitieministeriets förvaltningsområde. Att inrätta ytterligare en förvaltningsnivå (ett s.k. ämbetsverk) mellan landskapsregeringen och Datainspektionen bedömdes i utredningen inte vara en ändamålsenlig lösning på Åland varför det konstaterades att Datainspektionen fortsättningsvis behöver vara en självständig fristående myndighet.

Rörande Lotteriinspektionen, Energimyndigheten och Upphandlingsinspektionen ansågs det enligt utredningen inte finnas några juridiska hinder för en ytterligare samordning av myndigheternas verksamhet så länge som deras tillsynsuppgifter kan utföras oberoende och opartiskt. Specifikt för Upphandlingsinspektionen konstaterades det att detta kan innebära utmaningar eftersom myndigheten behöver vara oberoende i förhållande till alla andra upphandlade enheter. Detta kunde konstateras innebära begränsningar rörande möjligheterna till ytterligare samordning med andra myndigheter.

Avslutningsvis gavs två rekommendationer i utredningen som innebar att:

1) det ska tillsättas en arbetsgrupp som närmare utreder möjligheterna till utökad samordning av de små myndigheterna samt ge förslag till de lagstiftningsändringar som i så fall skulle krävas samt

2) regeringskansliet ges i uppdrag att ta fram underlag för att förtydliga begreppet "administrativt underställd landskapsregeringen" i lagstiftningen.

2 Myndigheternas rättsliga grund och verksamhet

2.1 Ålands ombudsmannamyndighet

2.1.1 Lagstiftningsbehörighet och rättslig grund

Ålands ombudsmannamyndighet omfattar i dagsläget följande ombudsmannafunktioner:

- 1) diskrimineringsombudsmannen,
- 2) klient- och patientombudsmannen,
- 3) barnombudsmannen samt
- 4) konsumentrådgivningen.

Enligt 2 § 1 mom. 1 och 2 punkterna i landskapslagen (2014:33) om Ålands ombudsmannamyndighet (*ombudsmannalagen*) ska ombudsmannamyndigheten verka för att främja och trygga den enskildes rätt till likabehandling i enlighet med landskapslagen (2022:43) om tillämpning av diskrimineringslagen samt landskapslagen (1989:27) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män.

Varken diskriminering eller främjande av jämställdhet är egna rättsområden som regleras i självstyrelselagen (1991:71) för Åland, bedömningen av frågan huruvida lagstiftningen inom ett visst rättsområde ankommer på landskapet eller riket blir därför beroende av innehållet i den konkreta regleringen. Enligt 18 § 1, 2 och 4 punkterna i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, landskapets tjänstemän och kommunernas tjänsteinnehavare samt tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda. Det här innebär att diskrimineringsombudsmannens verksamhet på Åland huvudsakligen är begränsad till den offentliga sektorn, d.v.s. till landskapsmyndigheterna och de åländska kommunerna. Vidare har landskapet enligt 18 § 9, 12, 13, 14, 22 och 23 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om hyra, hälso- och sjukvård, socialvård, undervisning, näringsverksamhet och främjande av sysselsättningen.

Enligt 2 § 1 mom. 4 och 5 punkterna i landskapslagen (2014:33) om Ålands ombudsmannamyndighet ska ombudsmannamyndigheten verka för att främja och trygga klientens ställning och rättigheter inom socialvården i enlighet med landskapslagen (1995:101) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård samt patientens ställning och rättigheter inom hälso- och sjukvården i enlighet med landskapslagen (1993:61) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter.

Enligt 2 § 1 mom. 3 punkten ska Ålands ombudsmannamyndighet verka för att främja och trygga barns ställning och rättigheter i enlighet med landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet. De uppgifter som ombudsmannamyndigheten ska sköta grundar sig på den av Förenta Nationernas generalförsamling antagna konventionen om barnets rättigheter (FördrS 59-60/1991, *FN:s barnkonvention*). I Finland trädde FN:s barnkonvention i kraft 1991 genom dels lagen om godkännande av vissa bestämmelser i konventionen om barnets rättigheter (FFS 1129/1991), dels förordningen om ikraftträdande av konventionen om barnets rättigheter samt av lagen om godkännande av vissa bestämmelser i konventionen (FFS 1130/1991). Samma år gav Ålands landsting sitt bifall till lagen i fråga. De bestämmelser som ingår i konventionen och som reglerar barnens ställning och rättigheter ska beaktas i all lagstiftning och i allt beslutsfattande som gäller barn. Den centrala principen i FN:s barnkonvention är att barnets bästa ska komma i främsta rummet i myndighetsbeslut, lagar och samhällspolitiska beslut som gäller barn. Detta förutsätter att alla beslut och åtgärder som gäller ett enskilt barn eller barnbefolkningen också granskas ur barnens synvinkel och att man motiverar varför och hur principen om barnets bästa förverkligas i dem. Enligt 27 § 7 punkten har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om barns rättsliga ställning. Barnombudsmannens uppgifter på Åland rör de rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Enligt 2 § 2 mom. i landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet verkar myndigheten genom konsumentrådgivning för att främja och trygga konsumenters intressen i enlighet med vad som föreskrivs särskilt. Riket har i enlighet med 27 § 10 punkten i självstyrelselagen lagstiftningsbehörigheten rörande konsumentskydd. Enligt 30 § 10 och 11 punkterna i självstyrelselagen har landskapet förvaltningsbehörigheten enligt följande: de uppgifter som i riket ankommer på konsumentklagonämnden handhas i landskapet av en särskild av landskapsregeringen tillsatt nämnd samt de uppgifter som enligt lagstiftningen om konsumentrådgivning ankommer på Konkurrens- och konsumentverket ska i landskapet skötas av landskapsmyndigheterna i enlighet med avtal mellan landskapet och staten. Enligt 1 § i republikens presidents förordning om skötseln på Åland av uppgifter som gäller konsumentrådgivning (FFS 720/2014) svarar Ålands ombudsmannamyndighet för de konsumentrådgivningsuppgifter som enligt 30 § 11 punkten i självstyrelselagen ska skötas av landskapsmyndigheterna. Enligt förordningens 2 § svarar riket för de utgifter och kostnader som landskapsregeringen har på grund av skötseln av uppgifterna.

2.1.2 Myndighetens bildande och verksamhet

Ålands ombudsmannamyndighet (*ombudsmannamyndigheten*) inledde sin verksamhet den 1 september 2014. Myndighetens verksamhet regleras av bestämmelserna i ombudsmannalagen. Ombudsmannamyndigheten har till uppgift att främja och trygga jämställdhet, jämlikhet och förhindra diskriminering. Ombudsmannamyndigheten ska bevaka de åländska barnens intressen och rättigheter samt vara med och påverka beslut kring allt som rör barns och ungdomars liv på Åland. Ombudsmannamyndigheten har därutöver till uppgift att främja och trygga jämlikhet i frågor som gäller rättigheter för klienter i socialvården och patienter i hälso- och sjukvården. Ytterligare

omfattar även myndighetens uppdrag rådgivning när det gäller konsumenters rättigheter.

Anledningen till att ombudsmannamyndigheten bildades var att landskapsregeringen i syfte att effektivisera ombudsmannaverksamheten ville samordna diskrimineringsombudsmannen, klient- och patientombudsmannen och barnombudsmannen inom ramen för en enda myndighets verksamhet. Enligt förarbetena till ombudsmannalagen ansågs det inte förenligt med den övergripande målsättningen, att skapa ett samhälle som tillgodoser den enskildes behov av vägledning och information om det regelverk och de tillvägagångssätt som kan vara till nytta för den enskilde i vissa problematiska situationer, att fortsatt upprätthålla små och sårbara förvaltningsenheter. I stället ansågs det mer lämpligt att samla den sakkunskap som fanns hos ombudsmännen under en myndighet vilket väntades leda till synergieffekter till fördel för att trygga fysiska personers ställning i olika sammanhang och slå vakt om deras personliga integritet (LF 26/2012-2013, sid. 7-8). Samordningen hade även stöd i EU:s diskrimineringsdirektiv (2000/43/EG) enligt vilket det organ som har till uppgift att främja likabehandling (i enlighet med direktivet) kan utgöra en del av ett organ som på nationell nivå har till uppgift att främja likabehandling eller att tillvarata enskildas rättigheter. Ytterligare ansågs det lämpligt att även konsumentrådgivningen skulle ingå i den nya myndighetens uppdrag.

Vid ombudsmannamyndigheten finns i dagsläget tre tjänster inrättade, diskriminerings- och barnombudsmannen (100 procent), patient- och klientombudsmannen (100 procent) samt konsumentrådgivaren (60 procent). Landskapsregeringen har i enlighet med lagstiftningen förordnat en av tjänstemännen till att vid sidan av sina övriga uppgifter sköta myndighetschefens uppgifter.

Tabell 1. Ålands ombudsmannamyndighet budget/bokslut 2022 (€)

2022	Budget	Bokslut
Verksamhetens intäkter ¹	46 000,00	46 000,00
Verksamhetens kostnader	-246 000,00	-246 553,71
Verksamhetsbidrag	-200 000,00	-200 553,71

2.1.3 Motsvarande myndigheter i riket och i Sverige

I riket finns det enligt lagen om diskrimineringsombudsmannen (FFS 1326/2014) en oberoende myndighet, diskrimineringsombudsmannen, i anslutning till justitieministeriet. Enligt lagen om jämställdhetsombudsmannen (FFS 1328/2014) finns i riket en självständig och oberoende myndighet, jämställdhetsombudsmannen, i anslutning till justitieministeriet. På motsvarande sätt finns det enligt lagen om barnombudsmannen (FFS 1221/2004) en självständig och oberoende myndighet, barnombudsmannen, i anslutning till justitieministeriet. Patientombudsmannaverksamheten sköts i riket av ett flertal olika aktörer (dessa utses av de instanser, inklusive privata aktörer, som bedriver hälso- och sjukvård). Socialombudsmannaverksamheten, klientombudsmannen, är i riket är ett kommunalt ansvarsområde. Varje kommun ska utse en socialombudsman.² Vad gäller konsumentrådgivningen ansvarar Konkurrens- och konsumentverket ansvarar för denna i enlighet med 2 § 1 mom. 6 punkten i lagen om konkurrens- och konsumentverket (FFS 661/2012).³

¹ Staten ersätter kostnaderna för konsumentrådgivningen på Åland.

² För närvarande föreslås en ny lag om patientombudspersoner och socialombudspersoner i Finland. Förslaget är att ändra "ombudsman" till "ombudsperson" samt att införa krav på högre högskoleexamen.

³ I riket motsvaras konsumentrådgivaren av konsumentsträttsrådgivare.

I Sverige föreskrivs om diskrimineringsombudsmannen i lagen om Diskrimineringsombudsmannen (SFS 2008:568). Myndighetens uppgifter framgår av diskrimineringslagen (SFS 2008:567). Om barnombudsmannen föreskrivs i lagen om Barnombudsmannen (SFS 1993:335). Myndigheten har i uppdrag att företräda barn och ungas rättigheter och intressen utifrån FN:s barnkonvention. Vad gäller tillvaratagandet av konsumenternas intressen är det i Sverige Konsumentverket som sköter konsumentupplysningen. Ytterligare finns det en särskild Konsumentombudsman som bevakar marknaden och försvarar konsumenternas intressen mot företag i domstol.

2.2 Lotteriinspektionen

2.2.1 Lagstiftningsbehörighet och den rättsliga grunden för verksamheten

Det finns ingen särskild sektorreglering rörande spelverksamheten inom EU. Medlemsstaterna får självständigt välja hur de organiserar nämnda verksamhet så länge som verksamheten utformas i enlighet med EU:s grundfördrag och EU-domstolens rättspraxis.⁴ Dock har EU-kommissionen vidtagit vissa åtgärder i syfte att stödja medlemsstaternas arbete med att modernisera sina egna regleringar rörande spel, särskilt i syfte att stärka samarbetet mellan medlemsstaternas tillsynsmyndigheter inom sektorn i fråga. År 2012 presenterade EU-kommissionen en handlingsplan för onlinespel, *"Kommissionens meddelande till Europaparlamentet, Rådet, Ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén - En övergripande europeisk ram för onlinespel (KOM (2012) 596 slutlig)"*. I meddelandet föreslog EU-kommissionen inte EU-omfattande lagstiftning för onlinespel men nog en rad åtgärder och gemensamma principer för sådan verksamhet. I meddelandet uppmanades bland annat medlemsstaterna att inrätta speltillsynsmyndigheter med tydliga behörigheter och att säkerställa samarbete med andra relevanta behöriga myndigheter.⁵ År 2014 antogs *"Kommissionens rekommendation om principer för att skydda konsumenter och spelare i samband med onlinespeltjänster och för att förhindra att underåriga spelar onlinespel om pengar (2014/478/EU)"*.⁶ I kap. 11 i rekommendationen föreskrivs om tillsyn och medlemsstaterna uppmanas att i samband med tillämpningen av de principer som fastställs i rekommendationen att utse behöriga tillsynsmyndigheter för spelverksamheten. Detta i syfte att på ett oberoende sätt säkerställa och övervaka att dessa principer överensstämmer med de nationella åtgärder som vidtagits till stöd för de principer som anges i rekommendationen.

Spel har ansetts höra till landskapets behörighet främst i enlighet med 18 § 6 punkten i självstyrelselagen som föreskriver om allmän ordning och säkerhet, något som även konstaterades i landskapsregeringens lagförslag om Lotteriinspektionen.⁷

2.2.2 Myndighetens bildande och verksamhet

I förarbetena till landskapslagen om Lotteriinspektionen ansåg landskapsregeringen att den myndighet som inrättas i enlighet med EU-kommissionens rekommendation bör *"kunna verka utan otillbörlig påverkan utifrån, med andra ord vara en från landskapsregeringen oberoende tillsynsmyndighet"*.⁸ Speltillsynen skulle enligt förslaget överföras på den nya myndigheten

⁴ Se kap. 2.13 i RP 135/2021 rd för utförlig beskrivning av rättspraxis inom området.

⁵ Se landskapsregeringens lagförslag LF 16/2014-2015, sid. 4.

⁶ I en rekommendation kan EU-institutionerna framföra åsikter och föreslå åtgärder som inte är rättsligt bindande.

⁷ Se vidare kap. 8 i landskapsregeringens lagförslag om Lotteriinspektionen (LF 16/2014-2015).

⁸ Se vidare LF 16/2014 - 2015, sid. 5 avsnitt 2.2.2 nedan.

medan tillståndsgivningen till verksamheten skulle kvarligga på landskapsregeringens regeringskansli.

Vidare var enligt nämnda förarbeten landskapsregeringens ursprungliga avsikt att inrätta en Data- och lotteriinspektion. Denna konstruktion frångicks emellertid bland annat med anledning av Datainspektionens invändningar mot förslaget.⁹ Efter att tanken om att bilda en gemensam myndighet frångåtts i förslaget ansågs det i stället ändamålsenligt att bilda en självständig Lotteriinspektion. Enligt förarbetena utgjorde Datainspektionen, som inrättats genom landskapslagen (2007:89) om Datainspektionen, en modell för hur den nya myndigheten Lotteriinspektionens oberoende skulle säkerställas. I förarbetena konstaterades att utvecklingen av spelbranschen bidragit till att höga krav ställs på specialkunskap för att effektivt kunna övervaka penningspelsverksamhet. För att den åländska penningspelsverksamheten ska framstå som trovärdig i ett internationellt perspektiv ansågs det viktigt att inrätta ett effektivt tillsynsorgan. Det andra syftet för inrättandet var EU-kommissionens meddelande om "En övergripande europeisk ram för onlinespel" som uppmanar medlemsländerna att inrätta speltillsynsmyndigheter med tydliga behörigheter (LF 16/2014-2015, sid. 5).

Sedermera har landskapslagen (2016:10) om Lotteriinspektionen tillkommit varigenom den nämnda myndighetens verksamhet regleras.¹⁰ Enligt 1 § i landskapslagen i fråga är Lotteriinspektionen en oberoende myndighet som är administrativt underställd landskapsregeringen.

Enligt 2 § i landskapslagen om Lotteriinspektionen är myndigheten tillsynsmyndighet i enlighet med landskapslagen (1966:10) om lotterier. Förutom detta utövar även myndigheten tillsyn rörande penningtvätt och finansiering av terrorism när det gäller penningsspelsammanslutningar på Åland, vilket det föreskrivs om i republikens presidents förordning om skötseln på Åland av vissa uppgifter enligt lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (FFS 500/2018).

I landskapslagens 5 § 3 mom. föreskrivs att landskapsregeringen fattar beslut i fråga om

- 1) permittering av Lotteriinspektionens personal,
- 2) förflyttning eller omplacering av en tjänsteman eller arbetstagare till eller från en annan landskapsmyndighet, dock med Lotteriinspektionens samtycke samt
- 3) den tjänsteman (*myndighetschefen*) som ansvarar för Lotteriinspektionens ledning i enlighet med 6 § 1 mom. i landskapslagen.

Enligt landskapslagens 6 § 2 mom. inrättas och indras andra tjänster än tjänsten som myndighetschef av Lotteriinspektionen efter att landskapsregeringens utlåtande inhämtats. För de tjänster som Lotteriinspektionen har för avsikt att inrätta eller indra ska behovsutredningar som sammanställts enligt tjänstemannalagen överlämnas till landskapsregeringen i samband med Lotteriinspektionens budgetförslag. Vid Lotteriinspektionen finns i dagsläget en heltidstjänst som myndighetschef. Den nuvarande myndighetschefen är anställd till och med den 31 december 2023.

⁹ Se vidare LF 16/2014 - 2015, sid. 13.

¹⁰ Landskapslagen om Lotteriinspektionen trädde i kraft den 1 januari 2017 och Lotteriinspektionen inledde sin verksamhet den 1 mars 2017.

Tabell 2. Lotteriinspektionen budget/bokslut 2022 (€)

2022	Budget	Bokslut
Verksamhetens intäkter ¹¹	113 000,00	113 000,00
Verksamhetens kostnader	-113 000,00	-97 410,40
Verksamhetsbidrag	0,00	15 589,60

2.2.3 Motsvarande myndigheter i riket och i Sverige

I riket finns bestämmelser om spel huvudsakligen i lotterilagen (FFS 1047/2001). Enligt 11 § i lotterilagen har Veikkaus Ab monopol på att anordna penningspel. När det gäller varulotterier, bingospel och varuvinstautomater är det polisen som beviljar tillstånd. Enligt 42 § 2 mom. i lotterilagen ansvarar Polisstyrelsen för den riksomfattande tillsynen över anordnandet av lotterier samt tillsynen rörande förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism i Veikkaus verksamhet. I 42 § 3 mom. i lotterilagen föreskrivs att polisinspektionen övervakar lotterier som anordnas inom dess distrikt. Lotterilagens 8 kap. innehåller även bestämmelser om Polisstyrelsens tillsyn rörande Veikkaus verksamhet (inte endast förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism). Enligt 46 § 1 mom. i lotterilagen ska Veikkaus ersätta staten för kostnaderna för tillsynen över penningspelsverksamhet.

I Sverige är det Spelinspektionen som är den myndighet som säkerställer att lotterier, kasinospel och annan spelverksamhet i Sverige utövas lagligt, säkert och tillförlitligt. Spelinspektionen utövar sin tillsyn med stöd av spellagen (SFS 2018:1138), lagen om anordnande av visst automatspel (SFS 1982:636) och lagen (SFS 2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Föregångaren till Spelinspektionen var Lotterinämden som inrättades på 1970-talet. I samband med att den svenska lotterilagstiftningen genomgick en översyn ombildades år 1995 Lotterinämden till Lotteriinspektionen.

I och med att spellagen infördes i Sverige år 2019, vilken innebar att ett licenssystem infördes, bytte Lotteriinspektionen namn till Spelinspektionen. Spelinspektionen utfärdar licenser för spel i hela landet, dock utfärdar kommunerna tillstånd för sådana begränsade lotterier som sker endast inom en enda kommun.¹² Kommunerna utövar även tillsyn över sådana spel som de utfärdat tillstånd för.

2.3 Upphandlingsinspektionen

2.3.1 Lagstiftningsbehörighet och rättslig grund

Inom EU har förfarandet vid offentlig upphandling i olika medlemsstater styrts genom direktiv sedan början av 1970-talet. Regleringen har utvidgats från upphandling av varor och byggentreprenader till upphandling av tjänster och till nya sektorer som vatten och energi. Inom unionen regleras upphandling främst i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU om offentlig upphandling och upphävande av direktiv 2004/18/EG (*upphandlingsdirektivet*). Enligt direktivets artikel 83.1 ska medlemsstaterna se till att åtminstone de uppgifter som anges i artikeln utförs av en eller flera myndigheter eller organ. Medlemsstaterna ska meddela till kommissionen vilka myndigheter eller organ som utför uppgifterna. I artikel 83.2 föreskrivs att medlemsstaterna ska se till att tillämpningen av reglerna om offentlig upphandling övervakas. Då tillsynsmyndigheter på eget initiativ eller efter att ha mottagit information upptäcker specifika överträdelser eller systemproblem ska de ha befogenhet att meddela dessa problem till nationella

¹¹ Intäkterna består av ersättning från staten för uppgifter rörande penningtvätt samt avgifter för tillsyn för den som anordnar penningspel (Paf).

¹² Se vidare 6 kap. 9 § i spellagen.

revisionsmyndigheter, domstolar eller tribunaler eller andra lämpliga myndigheter eller strukturer, såsom ombudsmannen, det nationella parlamentet eller deras utskott.

Behörighetsfördelningen rörande offentlig upphandling har beskrivits i landskapsregeringens lagförslag om offentlig upphandling (LF 23/2016-2017) på följande sätt: "Landskapet har enligt 18 § 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet rörande landskapsregeringen och de myndigheter och inrättningar som lyder under den samt om kommunernas förvaltning. Enligt 27 § 70 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet om främjande av konkurrens. Då lagtinget den 11 april 2007 antagit landskapslagen om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om offentlig upphandling konstaterade HD att offentlig upphandling är ett rättsområde i utveckling som visar allt starkare konkurrensrättsliga drag. HD konstaterade att den åländska blankettlagen föll inom ett rättsområde för vilket riket till en större del har lagstiftningsbehörighet. HD:s slutsats var att lagstiftningsbehörigheten om offentlig upphandling skulle anses tillhöra riket, trots behörighetsfördelningen i självstyrelselagen, och att lagtinget överskridit sin lagstiftningsbehörighet. Republikens President Tarja Halonen konstaterade att utgångspunkten bör vara att förändringar i lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet i regel ska ske genom en ändring av självstyrelselagen. Med hänsyn till att blankettlagen om offentlig upphandling tidigare ansetts höra till lagtingets behörighet och att den bör anses uppfylla kraven enligt Europeiska unionens rättsordning fann Republikens President inte sådana starka skäl som skulle motivera utövande av vetorätt. Följden av detta prejudicerande ställningstagande från Republikens President är att landskapet fortsättningsvis ska anses ha lagstiftningsbehörighet vad gäller offentlig upphandling."

Upphandlingsinspektionens verksamhet regleras i landskapslagen (2017:81) om Upphandlingsinspektionen. Enligt 1 § i landskapslagen är Upphandlingsinspektionen tillsynsmyndighet i enlighet med landskapslagen (2017:80) om tillämpning på Åland av riks författningar om offentlig upphandling. Enligt 2 § i landskapslagen är Upphandlingsinspektionen en oberoende myndighet administrativt underställd landskapsregeringen. Verksamheten ska ordnas så att myndighetens oberoende och opartiskhet vid skötseln av tillsynsuppgifter tryggas.

I 4 § 2 mom. i landskapslagen föreskrivs att myndigheten leds av en myndighetschef som inrättas av landskapsregeringen. Övriga tjänster vid myndigheten kan inrättas av Upphandlingsinspektionen om anslag har tagits upp i landskapets budget. Enligt 4 § 4 mom. i landskapslagen fattar landskapsregeringen beslut om

- 1) permittering av myndighetens personal,
- 2) förflyttning och omplacering av en tjänsteman eller arbetstagare till eller från en annan landskapsmyndighet, med Upphandlingsinspektionens samtycke samt
- 3) frågor som gäller myndighetschefen.

I 4 § 5 mom. i landskapslagen föreskrivs att övriga beslut om myndighetens organisation fattas av myndighetschefen för Upphandlingsinspektionen.

2.3.2 Myndighetens bildande och verksamhet

Upphandlingsinspektionen inledde sin verksamhet den 1 november 2017. Som nämnts ovan finns i artikel 83 i upphandlingsdirektivet bestämmelser om en skyldighet för medlemsstaterna att övervaka att reglerna om offentlig upphandling följs. Enligt 121 punkten i skälen till upphandlingsdirektivet anges att medlemsstaterna själva bör ha rätt att besluta hur och av vem övervakningen ska utföras i praktiken. Medlemsstaterna kan även själva besluta

om övervakningen ska bygga på en stickprovsbaserad efterhandskontroll eller en systematisk efterhandskontroll.

Enligt förarbetena till landskapslagen om Upphandlingsinspektionen ansåg landskapsregeringen att det enda alternativet inledningsvis var att inrätta en ny tillsynsmyndighet (Upphandlingsinspektionen) men att avsikten samtidigt var att utreda möjligheten att samordna de olika tillsynsmyndigheter som redan fanns i landskapet och som förväntades tillkomma till följd av kommande EU- lagstiftning.¹³

Vid Upphandlingsinspektionen finns i dagsläget en heltidstjänst som myndighetschef. Tjänsten är tillsatt fram till och med den 31 december 2023.

Tabell 3. Upphandlingsinspektionen budget/bokslut 2022 (€)

2022	Budget	Bokslut
Verksamhetens intäkter	2 500,00	1 532,26
Verksamhetens kostnader	-108 500,00	-36 834,66
Verksamhetsbidrag	-106 000,00	-35 302,40

2.3.3 Motsvarande myndigheter i Finland och Sverige

I Finland är det Konkurrens- och konsumentverket (*KKV*) som övervakar efterlevnaden av lagstiftningen om offentlig upphandling, d.v.s. lagen om offentlig upphandling och koncession (FFS 1397/2016) och lagen om upphandling och koncession inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (FFS 1398/ 2016). Bestämmelser om tillsynen finns i den förstnämnda lagen i dess 15 kap. och i den sistnämnda i dess 13 kap.

I Sverige är det Konkurrensverket som är tillsynsmyndighet för den offentliga upphandlingen. Myndighetens verksamhet regleras i förordningen med instruktion för Konkurrensverket (SFS 2007:1117). De främsta upphandlingslagarna är lagen om offentlig upphandling (SFS 2016:1145) och lagen om upphandling inom försörjningsfaktorerna (SFS 2016:1146).

2.4 Ålands energimyndighet

2.4.1 Lagstiftningsbehörighet och rättslig grund

EU har i syfte att harmonisera och liberalisera EU:s inre marknad för energi alltsedan 1996 vidtagit åtgärder för marknadstillträde, öppenhet och reglering samt konsumentskydd till stöd för sammanlänkning och tillräckliga försörjningsnivåer. Åtgärderna syftar till att bygga en mer konkurrenskraftig, kundinriktad, flexibel och icke-diskriminerande elmarknad i EU med marknadsbaserade leveranspriser. Därmed får enskilda kunder och energisamhällen enligt EU stärkta och utökade rättigheter, energifattigdomen bekämpas, marknadsdeltagarnas och tillsynsmyndigheternas roller och ansvar tydliggörs och en trygg el- gas- och oljeförsörjning samt utveckling av transeuropeiska nät för transport av el och gas säkerställs.

Gemensamma regler för den inre marknaden för el fastställs inom unionen i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27 EU (*energimarknadsdirektivet*). Kapitel 7 i energimarknadsdirektivet föreskriver om tillsynsmyndigheter. Enligt artikel 57.1 i energimarknadsdirektivet ska varje medlemsstat utse en tillsynsmyndighet på nationell nivå. Artikel 57.4 i energimarknadsdirektivet föreskriver att medlemsstaterna ska garantera tillsynsmyndighetens oberoende och säkerställa att den utövar sina befogenheter på ett opartiskt och transparent sätt. Enligt bestämmelsen innebär detta att medlemsstaterna ska säkerställa att myndigheten:

¹³ Se vidare LF 23/2016 - 2017, sid. 15.

a) är juridiskt åtskild från och funktionellt oberoende av andra offentliga och privata enheter,

b) att dess personal och de personer som ansvarar för dess ledning agerar oberoende av marknadsintressen och inte söker eller tar emot anvisningar från någon regering eller någon annan offentlig eller privat enhet när de utför sina tillsynsuppgifter.¹⁴

Enligt artikel 57.5 i energimarknadsdirektivet ska medlemsstaterna i syfte att bevara tillsynsmyndighetens oberoende ställning i synnerhet säkerställa:

a) att tillsynsmyndigheten kan fatta självständiga beslut oberoende av något politiskt organ,

b) att tillsynsmyndigheten har de personalresurser och ekonomiska resurser som den behöver för att kunna utföra sina uppgifter och utöva sina befogenheter på ett effektivt och ändamålsenligt sätt,

c) att tillsynsmyndigheten har ett särskilt årligt budgetanslag med självständigt ansvar för den anslagna budgetens genomförande,

d) att ledamöterna av tillsynsmyndighetens styrelse eller, om styrelse saknas, tillsynsmyndighetens högsta ledning utnämns för en bestämd period på mellan fem och sju år, som ska kunna förnyas en gång,

e) att ledamöterna av tillsynsmyndighetens styrelse eller, om styrelse saknas, tillsynsmyndighetens högsta ledning utnämns på grundval av objektiva, transparenta och offentliggjorda kriterier genom ett oberoende och opartiskt förfarande som säkerställer att kandidaterna har nödvändig kompetens och erfarenhet för berörda positioner inom tillsynsmyndigheten,

f) att det finns bestämmelser om intressekonflikter och att konfidentialitetsskyldigheterna sträcker sig längre än mandatperioden för ledamöterna av tillsynsmyndighetens styrelse eller, om styrelse saknas, mandatperioden för tillsynsmyndighetens högsta ledning,

g) att ledamöterna av tillsynsmyndighetens styrelse eller, om styrelse saknas, tillsynsmyndighetens högsta ledning endast kan avsättas på grundval av fastställda transparenta kriterier.

Bestämmelser om energi och elmarknad hör huvudsakligen till området för näringsverksamhet, som enligt 17 § 22 punkten självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Bestämmelser om energimyndigheten finns i landskapslagen (2015:103) om Ålands energimyndighet. I landskapslagens 1 § föreskrivs om myndighetens uppgifter. Ålands energimyndighet finns för tillsyn och övervakning av elmarknaden, energifrågor samt utsläppshandel med växthusgaser. Myndigheten ska inom sitt verksamhetsområde främja målen för landskapets energipolitik, följa energifrågornas utveckling, ta initiativ till utveckling av lagstiftningen samt ge utlåtanden och bistå landskapsregeringen i beredningen av ärenden. Myndigheten sköter tillsyns- och övervakningsuppgifter samt beslutar i de ärenden som avses i landskapslagen (2015:102) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om elmarknaden.

Enligt 3 § 1 mom. landskapslagen om Ålands energimyndighet är myndigheten underställd landskapsregeringen och landskapsregeringen ansvarar för den allmänna styrningen och övervakningen av myndigheten. I 7 § i landskapslagen föreskrivs att landskapsregeringen utnämner myndighetens styrelse som kan bestå av minst tre och högst fem medlemmar. Styrelsemedlemmarna tillsätts för en period om minst fem år och högst sju år. En styrelsemedlem ska i sitt uppdrag vara oberoende av energiföretag, får inte höra till förvaltningsrådet, styrelsen, fullmäktige eller revisorerna för ett företag i energibranschen och får inte vara anställd av ett företag i energibranschen.

¹⁴ Det kravet inkräktar inte på ett i förekommande fall nära samarbete med andra berörda nationella myndigheter eller på de allmänna politiska riktlinjer som regeringen utfärdar och som inte avser tillsynsskyldigheter eller tillsynsbefogenheter enligt artikel 59 i direktivet.

Enligt 11 § 1 mom. i landskapslagen ska en tjänsteman på myndigheten som sköter förvaltningsuppgifter i sitt uppdrag vara oberoende av energiföretag och får inte höra till förvaltningsrådet, styrelsen, fullmäktige eller revisorerna för ett företag i energibranschen samt får inte vara anställd av ett företag i energibranschen.

2.4.2 Myndighetens bildande och verksamhet

Energimyndighetens verksamhet inleddes i maj 2016 och det första fullständiga verksamhetsåret var 2017. Myndighetens huvuduppgifter inom elnätsverksamheten kan sammanfattas enligt följande: den ska certifiera och godkänna stamnätsinnehavare, utöva tillsyn över ägandefrågor och analysera elmarknadens utveckling, utöva tillsyn över om anslutnings- och nätavgifter för el är skäliga, utöva tillsyn över kvaliteten i elnäten, vid behov föreslå lagändringar eller andra ändamålsenliga åtgärder samt samarbeta med åländska och andra myndigheter. Vid myndigheten finns det en myndighetschef som är anställd på 30 procent av heltid, resterande 70 procent arbetar denne vid landskapsregeringen. Energimyndigheten använder i dagsläget i princip samtliga stödtjänster som landskapsregeringen erbjuder. Ett utökad fokus på energiområdet kan inom en snar framtid eventuellt kräva att Energimyndighetens resurser utökas.

Tabell 4. Ålands energimyndighet budget/bokslut 2022 (€)

2022	Budget	Bokslut
Verksamhetens intäkter	56 000,00 ¹⁵	286 162,04 ¹⁶
Verksamhetens kostnader	-56 000,00	-32 313,30
Verksamhetsbidrag	253 848,74	0,00

2.4.3 Motsvarande myndigheter i riket och i Sverige

I riket är det Energimyndigheten som är den tillstånds- och tillsynsmyndighet som övervakar och främjar verksamheten på el- och gasmarknaden, minskandet av utsläpp, energieffektiviteten och användningen av förnybar energi. Energimyndighetens verksamhet regleras i lagen om Energimyndigheten (FFS 870/2013). I lagens 1 § föreskrivs om myndighetens alla uppgifter. I lagens 2 § föreskrivs att behandlingen i statsrådet av ärenden som gäller Energimyndigheten ankommer på arbets- och näringsministeriet. Enligt lagens 3 § har myndigheten en överdirektör som utnämns av statsrådet för en period om minst fem och högst sju år. I lagens 5 § föreskrivs om oberoende; en tjänsteman som sköter de av Energimyndighetens uppgifter som åligger den nationella energitillsynsmyndigheten ska i uppdraget vara oberoende av el- och naturgasföretag, får inte höra till förvaltningsrådet, styrelsen, fullmäktige eller revisorerna för ett företag i el- eller naturgasbranschen och får inte vara anställd av ett företag i el- eller naturgasbranschen.

I Sverige är det Energimarknadsinspektionen (EI) som är den tillsynsmyndighet som avses i energimarknadsdirektivet. Myndighetens uppdrag regleras i förordningen med instruktion för Energimarknadsinspektionen (SFS 2016:742), det årliga regleringsbrevet som regeringen beslutar om inför varje nytt budgetår samt av andra särskilda regeringsuppdrag. EI ska granska att marknadens aktörer följer lagar och regler inom energiområdet. Myndigheten handlägger även ansökningar från nätföretag om tillstånd att bygga och använda el- och naturgasledningar. EI gör då provningar enligt ellagen och miljöbalken.

¹⁵ Intäkterna avser övervakning av elmarknaden samt intäkter från utsläpps rättsauktioner.

¹⁶ Intäkterna för övervakningen av elmarknaden och utsläppsrättsauktioner blev större än beräknat.

3. Problembild

Inom landskapsförvaltningen finns i dagsläget fem myndigheter som har under 5 årsverken: Datainspektionen, Lotteriinspektionen, Upphandlingsinspektionen, Ålands energimyndighet och Ålands ombudsmannamyndighet. Av dessa myndigheter är det endast Ålands ombudsmannamyndighet som har fler än en anställd. Den samstämmiga bilden som förmedlas av myndighetscheferna vid de berörda enmansmyndigheterna är att organisationsformen är bristfällig och bidrar till att verksamheterna är sårbara.

Organisationsformen innebär ibland att det uppstår tillgänglighetsproblem. Erforderlig service kan periodvis inte ges då enskilda vänder sig till ifrågavarande myndighet för att få svar på olika frågor. I vissa fall går det inte ens att få svar på grundläggande frågor som ställts till myndigheten på grund av vissa tjänstemäns frånvaro av olika anledningar. Det finns heller inte någon som kan träda in som ersättare för den tjänsteman som vid sagda tillfällen inte kan nås. Det kan av samma skäl även uppstå svårigheter i situationer då den enskilde har problem som behöver diskuteras mer ingående med den tjänsteman som besitter den kompetens som krävs för att problemen i fråga ska kunna hanteras till nytta för frågeställaren.

I vissa fall har en myndighet ingen möjlighet att fortsätta med sitt uppdrag om den enda anställda vid myndigheten tvingas sjukskriva sig eller väljer att avsluta sin anställning. Att upprätthålla enmansmyndigheter medför även risker för att jävssituationer kan uppstå. Dessutom att inte, vid behov, kunna utöva tillsyn tillsammans med en annan person upplevs även som en stor brist och potentiell risksituation. Bristen på social samvaro skapar en känsla av oönskat och oskäligt betungande ensamansvar för arbetsuppgifterna och avsaknaden av möjligheten att dela uppdraget med någon annan, med motsvarande kvalifikationer och arbetsuppgifter, bidrar till ökad stress med en känsla av att vara helt utelämnad. Trots att det mot bakgrund av det som anförts ovan inte är lämpligt med enmansmyndigheter finns det dock inte tillräckligt med arbetsuppgifter för att anställa fler personer till de berörda myndigheterna. Eftersom den nuvarande situationen är ohållbar finns det likväl ett påkallad behov av att se över myndigheternas organisering och undersöka möjligheten att åstadkomma ändamålsenlig sammanslagning av myndigheter med betoning på de olika positiva synergieffekter som en sådan omorganisering medför.

När det gäller Ålands ombudsmannamyndighet bedöms myndigheten generellt som välfungerande. Det som dock kunde förbättras är myndighetens juridiska och administrativa stödfunktioner.

4 Överväganden

4.1 Organisationsalternativ – en kort beskrivning

Landskapsregeringen bedömer att sammanslagningen av olika myndigheter kan göras med utgångspunkt från tre olika alternativ varvid det mest ändamålsenliga alternativet ska ligga till grund för lagförslaget. Alternativ 1 innebär att Ålands ombudsmannamyndighet, Lotteriinspektionen, Upphandlingsinspektionen och Ålands energimyndighet ska föras samman och verka inom ramen för en enda myndighetsorganisation. Alternativ 2 innebär att Lotteriinspektionen, Upphandlingsinspektionen och Energimyndigheten i stället sammanslås till en enda myndighet. Alternativ 3 innebär att berörda myndigheter samorganiserar på ett annat sätt än enligt de modeller som presenterats i alternativ 1 och 2. Detta alternativ innebär närmare att Lotteriinspektionens verksamhet överflyttas till landskapsregeringens regeringskansli, Upphandlingsinspektionens verksamhet flyttas till Ålands

Ombudsmannamyndighet och Ålands Energimyndighet fortsätter med sin verksamhet enligt nuvarande verksamhetsmodell.

Som framgår av redogörelsen ovan i avsnitt 3 är enmansmyndigheter generellt sett inte en önskvärd lösning för att skapa en välfungerande myndighetsstruktur. Landskapsregeringen anser det därför, med beaktande av bland annat EU-rätten som ställer specifika krav rörande exempelvis Datainspektionen, motiverat att myndighetsstrukturen med enmansmyndigheter frångås. Det finns enligt landskapsregeringen flera fördelarna med större myndigheter. Kunskapsutbytet inom myndigheterna i fråga förbättras och en funktionell fördelning av arbetsuppgifterna inom myndigheterna skapas. En sammanlagning skapar förutsättningar för ett utökat medarbetarstöd till gagn för berörda tjänstemäns välbefinnande och arbetsförmåga. De nuvarande riskerna med att tjänstemän, till följd av enmansmyndighetsstrukturen, är i avsaknad av återkoppling med andra myndigheter och tjänstemän och det därmed förbundna viktiga professionella utbytet och den sociala samhörigheten nedbringas. Bättre rekryteringsmöjligheter skapas med en ändrad organisation och antalet personer som i vissa fall axlar ett alltför omfattande ansvar minskar.

Även om enmansmyndigheter följaktligen generellt sett inte är en välfungerande modell så kan inte myndigheter slås samman på vilka premisser som helst. Det behöver finnas goda möjligheter till synergier och förutsättningar för att skapa välfungerande myndighetsstrukturer. Allmänheten behöver även veta vart man ska vända sig med olika typer av ärenden och frågor. Det behöver därutöver särskilt beaktas att myndigheter inte ständigt kan vara föremål för förändringsprocesser eftersom det är både kostnadsdrivande och tar oskäligt mycket tid i anspråk samt bidrar till att det skapas oro inom organisationen.

4.2 Landskapsregeringens bedömning av organisationsalternativen

4.2.1 Organisationsalternativ 1 och 2

Efter att ha hört de berörda myndigheterna konstateras att organisationsalternativ 1 utgör inte en ändamålsenlig lösning för en utökad samordning. Myndigheten skulle visserligen bli tillräckligt stor för att vara bärkraftig men myndighetens verksamhetsområden skiljer sig i ett sådant fall åt väldigt mycket vilket gör att det skulle vara svårt att uppnå önskade synergieffekter mellan de olika verksamheterna. Myndighetsverksamheterna i fråga skulle inte egentligen ha någon större koppling till varandra annat än att de rent formellt skulle sortera under samma myndighetsparaply. Ombudsmannamyndigheten bedöms i dagsläget som välfungerande och detta förhållande kunde äventyras om en större myndighetsreform i enlighet med organisationsalternativ 1, skulle genomföras. Landskapsregeringen anser inte heller att organisationsalternativ 2 är en ändamålsenlig lösning. Problematiken som är förenad med en fusion av disparata verksamhetsområden är densamma som i föregående alternativ och därutöver skulle en ny myndighet i det fallet fortsättningsvis vara liten med endast ett fåtal anställda.

4.2.2 Organisationsalternativ 3

Organisationsalternativ 3 utgår från hur synergier mellan de berörda verksamheterna kunde uppnås på bästa sätt. Det är till störst fördel om Lotteriinspektionens verksamhet överflyttas till landskapsregeringens regeringskansli därför att avdelningen redan utfärdar tillstånd för lotterier och penningspel i enlighet med landskapslagen (1966:10) om lotterier samt utövar tillsyn rörande penningtvätt när det gäller fastighetsförmedlingsrörelser på Åland. I både riket och i Sverige är det samma myndigheter som både utfärdar tillstånd samt utövar tillsyn rörande spel och lotterier, på motsvarande sätt är

det enligt landskapsregeringens uppfattning inte heller något problem på Åland. Det finns även många andra exempel på myndigheter som både utfärdar tillstånd och utövar tillsyn. Synergieffekter som stärker kunskapsnivån och därmed gynnar både tillståndsgivningen och tillsynen rörande spel uppnås om verksamheten koncentreras till landskapsregeringen. Dessutom har redan landskapsregeringen och Lotteriinspektionen för närvarande ett nära samarbete rörande penningtvättstillsynen, det samarbetet skulle stärkas ytterligare om verksamheterna i fråga slås samman. Finansministeriet ersätter i dagsläget landskapet med 69 000 euro årligen för penningtvättstillsyn där denna summa fördelas lika mellan landskapsregeringen och Lotteriinspektionen. Förutom dessa verksamhetsfördelar skulle det även skapas andra fördelar eftersom den person som utövar lotteri- och speltillsyn kunde använda sig av samtliga stödtjänster som finns inom landskapsregeringen. Eftersom EU endast antagit rekommendationer som inte är rättsligt bindande för medlemsstaterna finns det inte några hinder för nämnda lösning. I enlighet med EU:s rekommendationer finns det fortfarande en utsedd tillsynsmyndighet som i sin myndighetsutövning agerar oberoende.

När det gäller Upphandlingsinspektionen finns det ett antal faktorer som talar för att det är mest lämpligt att myndighetens verksamhet överflyttas till ombudsmannamyndigheten. Både ombudsmannamyndigheten och Upphandlingsinspektionen övervakar i första hand myndigheter, vilket stärker möjligheterna till synergier. Ytterligare har ombudsmannamyndigheten efterfrågat ett utökat juridiskt stöd vilket även är centralt i Upphandlingsinspektionens verksamhet. Om Upphandlingsinspektionen slås samman med ombudsmannamyndigheten finns det en möjlighet att anställa en myndighetsjurist som dels ansvarar för upphandlingstillsyn, dels bistår den nya myndighetens befintliga ombudsmän med juridisk rådgivning. Det finns inte heller någon risk för att den nya myndigheten behöver genomföra upphandlingar som överstiger EU:s tröskelvärden.

Vid ombudsmannamyndigheten finns för närvarande en konsumentrådgivare deltidsanställd på 60 procent.¹⁷ Om Upphandlingsinspektionens verksamhet överflyttas till ombudsmannamyndigheten skulle konsumentrådgivaren även kunna utföra tillsyn rörande offentlig upphandling om tjänsten ombildas till en heltidstjänst. Myndighetsjuristen och konsumentrådgivaren/upphandlingsinspektören skulle kunna samarbeta vid utövningen av upphandlingstillsynen även om ingen av nämnda tjänstemän skulle arbeta heltid med endast upphandlingstillsyn. Ytterligare synergieffekter som uppstår är ett utökat kunskapsutbyte med KKV i riket. Detta eftersom både konsumentrådgivning och upphandlingsinspektion i riket numera hanteras av KKV. Det samarbete som redan finns mellan ombudsmannamyndigheten och KKV stärks därmed ytterligare. Även om organisationsalternativet innebär att en tjänst utökas från 60 procent till 100 procent är den totala lönekostnadsökningen ringa i och med att det vid Upphandlingsinspektionen och ombudsmannamyndigheten sedan tidigare utsetts myndighetschefer med där tillhörande löneklasser. Efter ombildningen skulle det endast finnas en person som är myndighetschef.

Ålands energimyndighet fortsätter att verka i enlighet med nuvarande organisationsform. Myndigheten är välfungerande och är även den myndighet hos vilken det högst sannolikt kommer skapas ett behov av utökade resurser på sikt med beaktande av ett ökat fokus på energimarknaden på Åland. (Till skillnad från Ålands energimyndighet bedöms det inte som sannolikt att Lotteriinspektionen och Upphandlingsinspektionen behöver utökade resurser under en överskådlig framtid.) Myndighetschefen är deltidsanställd på 30 procent, resterande 70 procent arbetar myndighetschefen hos

¹⁷ Landskapet erhåller ersättning från staten för konsumentrådgivarens lön.

landskapsregeringen. Bedömningen är att den kunskap som erhålls vid Ålands energimyndighet respektive landskapsregeringen är till ömsesidig nytta för landskapsregeringen och energimyndigheten. De sociala utmaningar som nämnts för övriga enmansmyndigheter existerar inte heller i och med att berörd tjänsteman mestadels arbetar vid landskapsregeringen. Ålands energimyndighet använder även alla stödtjänster som landskapsregeringen erbjuder och använder även landskapsregeringens lokaler. Med de verksamhetsfördelar som finns för närvarande är det inte ändamålsenligt att slå ihop myndigheten med övriga berörda små myndigheter eftersom skillnaderna mellan myndigheternas verksamhetsområden är alltför stora.

4.2.3 Slutsatser

Sammanfattningsvis anser landskapsregeringen att det är mest ändamålsenligt att ändra myndighetsorganisationen enligt organisationsalternativ 3. Alternativet i fråga skapar de bästa förutsättningarna för att uppnå tydliga synergieffekter av de olika berörda verksamheterna, två enmansmyndigheter avskaffas, de tidigare myndigheternas verksamhet överflyttas i stället till två välfungerande större myndigheter (landskapsregeringen och Ombudsmannamyndigheten). Landskapsregeringen anser, särskilt med beaktande av utvecklingen på energimarknaden, att det är viktigt med en kontinuerlig uppföljning och översyn av energimyndighetens verksamhetsmodell och anslagna resurser.

5. Landskapsregeringens förslag

Förslaget påverkar huvudsakligen landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet, landskapslagen om Lotteriinspektionen och landskapslagen om Upphandlingsinspektionen. De relevanta bestämmelserna om den nuvarande Upphandlingsinspektionens uppdrag flyttas till landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet. Landskapslagen om Lotteriinspektionen föreslås upphävd varigenom Lotteriinspektionen upphör att vara en egen myndighet och myndighetens uppgifter överförs i stället till landskapsregeringen. Sammanslagningen innebär att den nya myndigheten får det namnet Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet.

Utöver ändringarna i ovannämnda lagar föreslås ändringar i landskapslagen (1966:10) om lotterier varigenom hänvisningar till Lotteriinspektionen föreslås ersätta med hänvisningar till landskapsregeringen i de i landskapslagen berörda bestämmelserna. Förslaget medför även att landskapsförordningen (1993:56) om Ålands Penningautomatförening och dess verksamhet måste ändras i anslutning att de i detta förslag berörda landskapslagarna ändras.

Tanken är de förslagna ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2024 varför lagtinget bör behandla lagförslaget i sådan ordning att ändringarna blir gällande från och med nämnda tidpunkt.

Vid sidan av andra ändringar medför förslaget även att republikens presidents förordning om skötseln på Åland av vissa uppgifter enligt lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (FFS 500/2018) måste ändras i.o.m. att Lotteriinspektionen upphör med sin verksamhet och dess funktioner övertas av landskapsregeringen. Landskapsregeringen har för avsikt att ta erforderliga initiativ till att en sådan ändring kommer till stånd.

6. Förslagets konsekvenser

6.1 Ekonomiska konsekvenser

Den totala personalkostnaden för Ålands ombudsmannamyndighet och Upphandlingsinspektionen uppgick år 2021 till 259 153 euro (jämförelsen görs med år 2021 därför att Upphandlingsinspektionen hade en myndighetschef anställd hela det året). En preliminär beräkning av den nya myndighetens gemensamma personalkostnader enligt förslaget skulle bli ungefär 280 000 euro. Den uppskattade merkostnaden för lön årligen uppskattas därmed till cirka 21 800 euro. Det kan även förekomma vissa startkostnader för den nya myndigheten när det gäller grafisk profil, marknadsföring, teambuilding, gemensam utbildning osv. Vissa andra kostnader förväntas dock minska i och med att stödtjänster, lokaler, hemsidor etc. kan användas mer kostnadseffektivt om två myndigheter blir en. När det gäller Lotteriinspektionens verksamhet förväntas både lönekostnader och administrationskostnader minska när uppgifterna flyttas till landskapsregeringen. Det här innebär att förslaget i sin helhet förväntas vara kostnadsneutralt eller leda till lägre kostnader.

6.2 Administrativa konsekvenser

Förslaget har relativt stora administrativa konsekvenser. Enligt förslaget försvinner två befintliga myndigheter och deras uppgifter och personal överförs till ombudsmannamyndigheten och landskapsregeringen. Liksom alla förändringsprocesser och reformer kommer det att ta tid innan reformen är fullständigt implementerad och verksamheten helt fungerande. Under implementeringstiden behöver processer och system ses över vilket kan påverka myndigheternas funktionalitet. På sikt förväntas förslaget vara underlättande för de administrativa processerna med färre men större myndigheter. Förväntningen är även att rekryteringen till de berörda positionerna ska underlättas. Rekryteringen till de små myndigheterna har varit kantad av utmaningar och det har även varit utmanande att få tjänstemän att stanna vid myndigheterna en längre tid.

6.3 Miljökonsekvenser

Förslaget förväntas inte ha några miljömässiga konsekvenser.

6.4 Jämställdhets- och jämlikhetskonsekvenser samt konsekvenser för barn

Eftersom ombudsmannamyndighets juridiska resurser stärks förväntas myndigheten ytterligare kunna förbättra kvaliteten i sin verksamhet vilket stärker arbetet rörande icke-diskriminering, jämställdhet, barns rättigheter samt patienters och klienters rättigheter.

6.5 Konsekvenser för sysselsättningen och arbetslivet

Förslaget förväntas ha ringa konsekvenser för sysselsättningen. Det har varit utmanande att rekrytera personal till Upphandlingsinspektionen och Lotteriinspektionen. Förväntningen är att omorganiseringen ska leda till att tjänsterna blir mer attraktiva när de inrättats vid större myndigheter med varierande arbetsuppgifter och i ett större sammanhang med kollegor. Det är viktigt att landskapsförvaltningen är en ansvarstagande och attraktiv arbetsgivare som fungerar som en rollmodell för det övriga samhället.

6.6 Andra samhälleliga konsekvenser

Förslaget förväntas leda till en stärkt rättssäkerhet genom att viktiga tillsynsorgan organiseras om i syfte att ytterligare öka kvaliteten i verksamheten.

Allmänheten ska kunna förvänta sig att myndigheterna fungerar på ett effektivt sätt vilket den myndighetsstrukturen enligt landskapsregeringens uppfattning bidrar till.

Detaljmotivering

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet

1 § *Inledande bestämmelse*, 2 § *Övergripande målsättning*, 7 § *Konsumentrådgivning*, 7a § *Upphandling* och 19 § *Avgifter* Mot bakgrund av vad som anförts i den allmänna motiveringen föreslås de i paragraferna införda ändringarna som är av lagteknisk art. De föranleds av omorganisationen i fråga och det därmed förbundna namnbytet på Ålands ombudsmannamyndighet.

Till den del ändringarna avser konsumentrådgivning (de föreslagna ändringarna i 7, 10 och 19 §§) föranleds dessa ändringar av ändringar i rikslagsstiftningen om konsumentrådgivning. I riket har lagen om konsumentrådgivning (FFS 800/2008) upphävts och bestämmelser om konsumentrådgivning finns numera i 2a kap. 16a och 16b §§ i lagen om konkurrens- och konsumentverket (FFS 661/2012). Bestämmelserna om behörighetskraven i 10 § 2 mom. föreslås upphävd eftersom denna bestämmelse hänvisar till den upphävda lagen om konsumentrådgivning där behörighetskraven tagits bort. Vilka krav som ska ställas ska enligt riksmotiven (RP 130/2018 rd sid. 7) utan särskild reglering beaktas i rekryteringssituationer i förhållande till naturen hos konsumentrådgivningsuppgifterna.

Med anledning av de föreslagna ändringarna ges i ikraftträdelsebestämmelsen utrymme för att vidta de nödvändiga övergångsåtgärderna avseende ingångna av tal, indragande och inrättande av tjänster som krävs för att de nya reglerna ska kunna verkställas inom ramen för den nya organisationsformen.

2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning av diskrimineringslagen

3 § *Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet*, 4 § *Avvikelse från tillämpningen av rikslagen* och 5 § *Vite* De angivna ändringarna föreslås införda av samma skäl som de föreslagna ändringarna i landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet.

3. Landskapslag om ändring av 4 och 6 §§ landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män

4 och 6 §§ De angivna ändringarna föreslås införda av samma skäl som de föreslagna ändringarna i landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet.

4. Landskapslag om ändring av 2e § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård

2e § De angivna ändringarna föreslås införda av samma skäl som de föreslagna ändringarna i landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet.

5. Landskapslag om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter

2 § De angivna ändringarna föreslås införda av samma skäl som de föreslagna ändringarna i landskapslagen om Ålands ombudsmannamyndighet.

6. Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om tillämpning på Åland av rikslagar om offentlig upphandling
0 § *Paragrafrubrik*. Text

7. Landskapslag om ändring av 5a och 7a §§ landskapslagen om lotterier

5a och 7a §§ Mot bakgrund av vad som anförts i den allmänna motiveringen föreslås de ändringar som finns angivna i paragraferna i fråga. Ändringarna är huvudsakligen av lagteknisk karaktär och föranleds av att myndighetsfunktionerna och skötseln av övriga till dessa anslutande förvaltningsuppgifter vid Lotteriinspektionen överförs till landskaregeringen samtidigt som Lotteriinspektionen upphör med sin verksamhet.

Med anledning av de föreslagna ändringarna ges i ikraftträdelsebestämelsen utrymme för att vidta de nödvändiga övergångsåtgärderna avseende ingångna av tal, indragande och inrättande av tjänster som krävs för att de nya reglerna ska kunna verkställas inom ramen för den nya organisationsformen. Personalen vid Lotteriinspektionen överflyttas i.o.m. detta från Lotteriinspektionen till landskapsregeringen i enlighet med ikraftträdelsebestämelsen.

Lagtext

Landskapsregeringen föreslår att följande lagar antas.

1.

L A N D S K A P S L A G **om ändring av landskapslagen om Ålands** **ombudsmannamyndighet**

I enlighet med lagtingets beslut

upphävs 10 § 2 mom. landskapslagen (2014:33) om Ålands ombudsmannamyndighet,

ändras lagens rubrik, 1 §, 2 § 1 mom. inledningssatsen, 7 § 2 mom. och 19 § 2 mom.,

fogas till 2 § sådan den lyder i landskapslagen 2022/47 ett nytt 3 mom. till 19 § ett nytt 3 mom. och till lagen en ny 7a § samt

ersätts i lagen ordet ”ombudsmannamyndigheten” i olika böjningsformer med ordet ”ombudsmanna- och upphandlingsmyndigheten” i motsvarande former och ordet ”ombudsmannanämnden” i olika böjningsformer med ordet ”ombudsmanna- och upphandlingsnämnden” i motsvarande former som följer:

L A N D S K A P S L A G **om Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet**

1 §

Inledande bestämmelse

Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet är en oberoende myndighet som är administrativt underställd landskapsregeringen. Med ombudsmanna- och upphandlingsmyndigheten avses nedan Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet.

2 §

Övergripande målsättning

Ombudsmanna- och upphandlingsmyndigheten ska verka för att främja och trygga

Ombudsmanna- och upphandlingsmyndigheten är tillsynsmyndighet i enlighet med landskapslagen (2017:80) om tillämpning på Åland av riksförfattningar om offentlig upphandling.

7 §

Konsumentrådgivning

Bestämmelser om konsumentrådgivning finns 2a kap. 16a och 16b §§ i lagen om konkurrens- och konsumentverket (FFS 661/2012).

7a §

Upphandling

Vid ombudsmanna- och upphandlingsmyndigheten sköts de tillsynsuppgifter som myndigheten har enligt landskapslagen om tillämpning på Åland av riksförfattningar om offentlig upphandling samt de övriga uppgifter som ålagts myndigheten.

19 §
Avgifter

Bestämmelser om avgifter för konsumentrådgivning finns i lagen om konkurrens- och konsumentverket.

Med beaktande av vad som bestäms i landskapslagen (1993:27) om grunderna för avgifter till landskapet beslutar ombudsmanna- och upphandlingsmyndigheten om avgifterna för myndighetens verksamhet till den del de avser de uppgifter som myndigheten sköter med stöd av 7a §.

Denna lag träder i kraft den
Genom denna lag upphävs landskapslagen om (2017:81) om Upphandlingsinspektionen.

De ärenden vilka är anhängiga vid Upphandlingsinspektionen när denna lag träder i kraft och vilka enligt denna lag eller någon annan lag ska skötas av ombudsmanna- och upphandlingsmyndigheten ska överföras till ombudsmanna- och upphandlingsmyndigheten när denna lag träder i kraft.

På motsvarande sätt som i 3 mom. överförs Upphandlingsinspektionens avtal och andra förbindelser liksom även dess övriga rättigheter och skyldigheter till ombudsmanna- och upphandlingsmyndigheten.

När denna lag träder i kraft ska landskapsregeringen i enlighet med tjänstemannalagen

1) inrätta de tjänster vid ombudsmanna- och upphandlingsmyndigheten för skötseln av de uppgifter som avses i 2 § 3 mom. och 7a § och

2) indra de tjänster som enligt landskapslagen om Upphandlingsinspektionen finns hos Upphandlingsinspektionen samt

Åtgärder för verkställighet av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

LANDSKAPSLAG
om ändring av landskapslagen om tillämpning av
diskrimineringslagen

I enlighet med lagtingets beslut **ändras** 3 §, 4 § 2 och 3 mom. och 5 § 1 mom. landskapslagen (2022:43) om tillämpning av diskrimineringslagen som följer:

3 §

Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet

Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet, som avses i landskapslagen (2014:33) om Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet, sköter de tillsynsuppgifter som avses i denna landskapslag, till den del förvaltningen grundar sig på lagtingets lagstiftningsbehörighet.

4 §

Avvikelse från tillämpningen av rikslagen

Med avvikelse från 20 § 1 mom. och 21 § 1 mom. rikslagen kan inte Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet fastställa förlikning mellan parter så som en lagakraftvunnen dom.

Med avvikelse från 20 § 2 mom. rikslagen kan Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet på begäran av en annan myndighet, eller en sammanslutning som främjar likabehandling, ge utlåtande i ärenden som är av betydelse för tolkningen av denna lag, om inte saken omfattas av rikets diskriminerings- och jämställdhetsnämnds behörighet, en arbetarskyddsmyndighets behörighet eller gäller tolkning av till rikets behörighet hörande frågor om arbets- eller tjänstekollektivavtal. Med hörande av diskrimineringsombudsmannen i domstolsärende enligt 27 § rikslagen avses i landskapet Åland hörande av Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet.

5 §

Vite

Om någon trots påpekanden från Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet inte rättar sig efter denna lag kan Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet förelägga denne att fullgöra sina skyldigheter enligt landskapslagen (2008:10) om tillämpning i landskapet Åland av viteslagen.

Denna lag träder i kraft den

3.

L A N D S K A P S L A G
om ändring av 4 och 6 §§ landskapslagen om tillämpning i
landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och
män

I enlighet med lagtingets beslut **ändras** 4 § 2 mom. och 6 § 3 mom. landskapslagen (1989:27) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män, av dessa lagrum 6 § 3 mom., sådant det lyder i landskapslagen 2014/34, som följer:

4 §

De förvaltningsuppgifter som enligt jämställdhetslagen sköts av jämställdhetsombudsmannen ska inom landskapets behörighet skötas av Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet. Även de förvaltningsuppgifter som enligt jämställdhetslagen sköts av jämställdhetsnämnden ska inom landskapets behörighet skötas av Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet.

6 §

Den som bryter mot bestämmelsen i 1 mom. kan av Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet förbjudas att fortsätta eller upprepa förfarandet. Förbudet kan förenas med vite. Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet förordnar om betalning av vite.

Denna lag träder i kraft den

4.

LANDSKAPSLAG
om ändring av 2e § landskapslagen om tillämpning i landskapet
Åland av riksförfattningar om socialvård

I enlighet med lagtingets beslut **ändras** 2e § 2 mom. landskapslagen (1995:101) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård, sådant det lyder i landskapslagen 2014/36, som följer:

2e §

 Bestämmelserna om socialombudsmannen i 24 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården ska inte tillämpas. Motsvarande bestämmelser finns i 5 § i landskapslagen (2014:33) om Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet .

Denna lag träder i kraft den

5.

LANDSKAPSLAG
om ändring av 2 § landskapslagen om tillämpning i landskapet
Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter

I enlighet med lagtingets beslut **ändras** 2 § 4 punkten landskapslagen (1993:61) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter, sådan den lyder i landskapslagen 2019/51, som följer:

2 §

Den i 1 § 1 mom. nämnda lagen (*patientlagen*) ska inom landskapets behörighet tillämpas med följande avvikelser:

 4) bestämmelserna i 11 § i patientlagen ska inte tillämpas på Åland. Motsvarande bestämmelser finns i 6 § i landskapslagen (2014:33) om Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet ,

Denna lag träder i kraft den

6.

L A N D S K A P S L A G
om ändring av 4 § landskapslagen om tillämpning på Åland av rikslagar om offentlig upphandling

I enlighet med lagtingets beslut **ändras** 4 § 1 mom. landskapslagen (2017:80) om tillämpning på Åland av rikslagar om offentlig upphandling, sådant den lyder i landskapslagen 2022/40, som följer:

4 §

Förvaltningsmyndigheter

De förvaltningsuppgifter som enligt de lagar som avses i 1 § 1 mom. ankommer på Konkurrens- och konsumentverket samt Transport- och kommunikationsverket ska på Åland skötas av Ålands ombudsmanna- och upphandlingsmyndighet, till den del uppgifterna faller inom landskapets behörighet.

Denna lag träder i kraft den

7.

L A N D S K A P S L A G
om ändring av 5a och 7a §§ landskapslagen om lotterier

I enlighet med lagtingets beslut **ändras** 5a § 1 mom. och 7a § 1 mom. landskapslagen (1966:10) om lotterier **fogas** till 5a § två nya 2 och 3 mom. varvid de nuvarande 2–5 mom. blir nya 4–7 mom. samt **ersätts** i lagen ordet ”lotteriinspektionen” i olika böjningsformer med ordet ”landskapsregeringen” i motsvarande former som följer:

5a §

Landskapsregeringen ansvarar för tillsynen av lotterier.

Vid sidan av handhavandet av sådana tillsynsuppgifter som landskapsregeringen ansvarar för i enlighet med bestämmelserna i denna lag ska landskapsregeringen även följa den allmänna utvecklingen inom de verksamhetsområden som verksamhetsområden som regleras av denna lag och arbeta preventivt genom att ta initiativ till nödvändiga förbättringar inom områdena ifråga.

Landskapsregeringen ska informera samt ge anvisningar och råd om sådant som regleras genom bestämmelserna i denna lag samt i författningar utfärdade med stöd av denna lag. Landskapsregeringen utfärdar även förordnanden i enlighet med vad som följer av bestämmelserna i denna lag och med stöd av den utfärdade författningar.

7a §

Ändring i ett beslut som landskapsregeringen fattat med stöd av denna lag får sökas hos högsta förvaltningsdomstolen.

Denna lag träder i kraft den

Genom denna lag upphävs landskapslagen om (2016:10) om Lotteriinspektionen jämte ändringar.

De ärenden vilka är anhängiga vid Lotteriinspektionen när denna lag träder i kraft och vilka enligt denna lag ska skötas av landskapsregeringen ska överföras till landskapsregeringen när denna lag träder i kraft.

På motsvarande sätt som i 3 mom. överförs Lotteriinspektionens avtal och andra förbindelser liksom även dess övriga rättigheter och skyldigheter till landskapsregeringen.

När denna lag träder i kraft ska landskapsregeringen i enlighet med tjänstemannalagen

1) inrätta de tjänster vid landskapsregeringen för skötseln av de uppgifter som avses i 5a §,

2) indra de tjänster som enligt landskapslagen om Lotteriinspektionen finns hos Lotteriinspektionen samt

3) förflytta den personal som finns inom Lotteriinspektionen och som innan denna lag träder i kraft ansvarar för skötseln av de uppgifter som avses i 5a § till de i 1 punkten avsedda tjänsterna vid landskapsregeringen.

Åtgärder för verkställighet av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

Mariehamn den

L a n t r å d

Föredragande minister

Parallelltexter

- Parallelltexter till landskapsregeringens lagförslag nr xx/2022-2023